

2026

Brochure Gemeentelijke Monumenten

INLEIDING

In Tiel kennen we verschillende soorten bescherming voor erfgoed dat wij waarderen en willen behouden. Erfgoed is belangrijk voor de identiteit van een streek en speelt een bijzondere rol in de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Sinds 1970 worden er meer dan 300 objecten beschermd in Tiel, Kapel-Avezaath, Kerk-Avezaath, Wadenhoijen en Zennewijnen. De eerste aanwijzingsronde begon in 1970 vanuit het Rijk in Zennewijnen en werd in 1971 vervolgd in de andere kerngebieden. In 1985 is het eerste gemeentelijke monument aangewezen.

In deze brochure leest u:

- Wat een gemeentelijk monument is
- Wat dit voor u betekent als eigenaar
- Wat u wel en niet mag veranderen
- Wanneer u een vergunning nodig heeft
- Welke hulp en subsidies er zijn

Gemeentelijke erfgoedzorg

De gemeente Tiel hecht veel waarde aan het aanwezige cultureel erfgoed en wil dat dit erfgoed ook voor de komende generaties bewaard blijft. Naast de cultuurhistorische waarde, blijkt ook uit steeds meer studies dat de economische waarde van erfgoed belangrijk is. Erfgoed heeft een positief effect op woon- en werkomgeving. Diverse bijzondere en historisch waardevolle panden en objecten zijn nu nog niet goed beschermd tegen sloop of ingrijpende veranderingen, die de cultuurhistorische waarde van het object kunnen aantasten of verminderen.

Om te komen tot een evenwichtig monumentenbeleid voor heel Tiel heeft de gemeente gefaseerd een nieuwe lijst met gemeentelijke monumenten samengesteld. Deze lijst is een goede afspiegeling van vele eeuwen wonen en werken in de gemeente. Aan de lijst van gemeentelijke monumenten zijn daarom vooral nieuwe panden en objecten toegevoegd uit de stadsring, het buitengebied en de dorpskernen.

Toekomstvisie Tiel 2040 -Stad en dorpen in balans

In de Toekomstvisie Tiel is de ambitie voor Tiel vastgelegd. Tiel is één van de oudste steden van Nederland, met een rijke geschiedenis als Hanzestad. De binnenstad heeft veel monumenten en archeologisch erfgoed. Na de archeologische opgravingen in Medel werd in 2023 zelfs ontdekt dat hier al 6000 jaar geleden mensen woonden. Daarbij is ook een uniek heiligdom ontdekt waarmee Tiel het wereldnieuws haalde. Die geschiedenis is indrukwekkend maar nog niet goed zichtbaar. Door het verleden tastbaar te maken, kan Tiel zich sterker profileren als aantrekkelijke stad om te bezoeken en versterken we ons toeristisch profiel. Zeker in en rondom de binnenstad liggen ontwikkelkansen.

‘Object’

In deze brochure wordt diverse keren gesproken over een object. Een object is een gebouw, maar kan ook een brug, park of iets anders zijn. Een object kan eventueel samengesteld zijn uit meerdere bouwwerken/gebouwen, die al dan niet aaneen gebouwd zijn.

WAT IS EEN GEMEENTELIJKE MONUMENT?

Monumenten zijn van algemeen belang vanwege hun schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde.

Een gemeentelijk monument is een gebouw, object of terrein met historische waarde. Bijvoorbeeld:

- Een woonhuis of fabriek
- Een brug of fontein
- Een park of terrein

Er zijn twee soorten monumenten:

- Rijksmonumenten die worden aangewezen door de rijksoverheid
- Gemeentelijke monumenten, die worden aangewezen door de gemeente op basis van de gemeentelijke erfgoedverordening.

Voor aanpassingen, verbouwingen en groot onderhoud van de is een omgevingsvergunning noodzakelijk. Er kunnen ook aanvullende eisen worden gesteld aan bijvoorbeeld verfkleuren of materiaalsoorten. Sloop is niet toegestaan.

TIP: BOUWHISTORISCH ONDERZOEK

Een bouwhistorisch onderzoek levert een rapport op dat de monumentale waardes binnen- en buitenpandig vastlegt. Het rapport vertelt de geschiedenis van het object en welke waardes dit meedraagt. Naast dat dit een uiterst interessant document is over uw eigen pand, helpt het ook om te beoordelen wat er mogelijk is. Bij verbouwingen of een eventuele aanbouw is dit beter passend bij onderdelen van het pand waar de monumentale waardes minder hoog zijn. Wanneer u grootschalig wilt gaan verbouwen vragen wij ook altijd om een bouwhistorisch onderzoek te laten uitvoeren.

TIP: MONUMENTENWACHT GELDERLAND

De monumentenwacht is een onafhankelijke instantie. Door het nemen van preventieve maatregelen wil zij het verval van cultuurhistorisch belangrijke bouwwerken helpen voorkomen. De organisatie probeert dat te bereiken door het periodiek verrichten van bouwkundige inspecties, het geven van onderhoudsadviezen aan de eigenaar/beheerder en het zo nodig uitvoeren van kleine reparaties. De achterliggende gedachte is dat gebreken in een vroeg stadium hersteld kunnen worden tegen relatief geringe kosten. Bij de Monumentenwacht kunt u op eigen kosten een abonnement afsluiten. De Monumentenwacht controleert dan periodiek het object en stelt een rapport op waarin de onderhoudsgebreken en aanbevelingen voor onderhoud staan vermeld. Meer informatie vindt u op www.monumentenwacht.nl.

GEVOLGEN AANWIJZING

De aanwijzing tot gemeentelijk monument betekent niet dat er niets meer mag worden gewijzigd. De gemeente streeft ernaar om de gebruiksmogelijkheden van een monument zo min mogelijk te beperken. Er mag dus best verbouwd en veranderd worden, zolang de historische waarde van het monument gerespecteerd wordt. Om dit te garanderen moet de eigenaar en/of gebruiker van een monument voor een verbouwing, uitbreiding of andere wijziging een omgevingsvergunning aanvragen voor het wijzigen van een monument. Indien van toepassing moet ook een vergunning voor het bouwen aangevraagd worden.

Wijzigingen monument

Met wijzigingen aan een gemeentelijk monument worden niet alleen interne of externe verbouwingen of uitbreidingen bedoeld. Hieronder vallen ook bijvoorbeeld het aanbrengen van andere dakpannen, andere kozijnen, reclame, het wijzigen van de kleuren van het schilderwerk of het opnieuw voegen van een gevel.

De omgevingsvergunning is bedoeld om erop toe te zien dat de waardevolle elementen van een monument worden behouden. Aan de hand van de plannen wordt beoordeeld wat er wel/ niet mag. Voordat een omgevingsvergunning wordt verleend, vraagt het college om advies van de adviescommissie omgevingskwaliteit Tiel (voorheen: monumentencommissie). Deze commissie komt regelmatig bij elkaar, zodat er niet veel tijdverlies is bij de afhandeling van de aanvraag.

Onderhoud monument

Voor regulier onderhoud heeft u geen vergunning nodig, zolang u niets verandert. Er wordt immers meestal niets aan het monument veranderd. De wet is in 2012 hierop verruimd.

Onderhoudswerkzaamheden houden de bouwkundige staat van het monument op peil en voorkomen verval. Voorbeelden van onderhoud zijn

- het regelmatig schilderen van kozijnen, ramen en deuren in dezelfde kleur
- het gedeeltelijk herstellen of vernieuwen van daken of goten zinken dakgoten
- het gedeeltelijk repareren van voegwerk van muren met dezelfde materialen en kleuren.

Er is een grijs gebied is tussen onderhoud waarvoor geen vergunning noodzakelijk is en werkzaamheden waarvoor wél een vergunning noodzakelijk is. Neem daarom om ruim voor de start van deze werkzaamheden contact op te nemen met de Adviseur Monumenten van de Gemeente Tiel via **monumenten@tiel.nl**. Deze adviseur beoordeelt of er voor de werkzaamheden wel of geen omgevingsvergunning nodig is.

Leges

Er worden geen extra leges gevraagd bij de omgevingsvergunning voor de specifieke activiteit Monumenten. **Let op:** andere activiteiten kunnen legesplichtig zijn!

TIP: ERM

Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg heeft op haar website verschillende richtlijnen voor werkzaamheden aan monumenten. Ook kunt u hier overzichtelijk erkende aannemers en andere vaklieden vinden die gespecialiseerde kennis hebben over werken met monumenten.

Bezoek de website

VERDUURZAMING

Er bestaat een misverstand dat het niet mogelijk is om monumenten te verduurzamen. Dit is niet waar, maar het vraagt wel om maatwerk.

Er zijn verschillende manieren om energie te besparen. Begin met eenvoudige maatregelen, zoals het dichtdoen van gordijnen in de avond, luiken sluiten of elektrische apparaten uitschakelen. Ook ingrijpendere maatregelen, zoals dubbelglas of isolatie van de zolder, zijn mogelijk. Dit vraagt om meer maatwerk omdat elk monument nu eenmaal uniek is.

Voor meer informatie over verduurzamingsmogelijkheden zijn er verschillende websites. Deze zijn te bezoeken met de QR-codes rechts.

Subsidie

Er zijn verschillende subsidies beschikbaar voor het verduurzamen van monumenten. Op de website van de Gemeente Tiel kunt u zien welke activiteiten subsidiabel zijn.

Is uw gebouw een woning? Dan kunt u mogelijk aanspraak maken op de 'ISDE: voor monumenteneigenaren' subsidie van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Let op: bepaalde verduurzamingsmaatregelen kunnen vergunning plichtig zijn bij beeldbepalende panden

De Groene Menukaart

Toolkit Duurzaam Erfgoed

Monumenten.nl

TIP: NATIONAAL RESTAURATIEFONDS

Het Nationaal Restauratiefonds biedt eigenaren van monumenten de mogelijkheid tot een laagrentende lening. Elk jaar stelt dit Restauratiefonds een budget beschikbaar. Voor meer informatie hierover kunt u rechtstreeks contact opnemen met het Nationaal Restauratiefonds via www.restauratiefonds.nl. Op deze site staat ook informatie speciaal voor kerkgebouwen.

Subsidie Gemeente Tiel

ISDE Subsidie

VEELGESTELDE VRAGEN OVER GEMEENTELIJKE MONUMENTEN

De aanwijzing van een gemeentelijke monumenten leidt vaak tot vragen. Hieronder vindt u een overzicht van de meest gestelde vragen:

1. Waarom is mijn eigendom uitgekozen?

Uw eigendom is gekozen omdat een bijzonder en waardevol onderdeel is van de gemeente Tiel. Een object wordt niet zomaar uitgekozen om gemeentelijk monument te worden. Monumenten zijn bijzondere en fraaie overblijfselen uit het verleden die iets laten zien van de cultuur van voorgaande generaties. Ze tonen onder meer historische en architectonische kwaliteit die het behouden waard is. Dit is de reden dat het object is genomineerd voor aanwijzing.

2. Verandert de eigendomssituatie als het mijn pand gemeentelijk monument is geworden?

Nee, daaraan verandert niets. U blijft eigenaar.

3. Kan ik reageren over de aanwijzing?

Ja, bij het voornemen tot aanwijzing krijgt u de mogelijkheid om uw zienswijze in te dienen. Deze zal meegenomen worden in het definitief besluit. Op het definitief besluit tot aanwijzing kunt u beroep aantekenen.

4. Wordt het hele object aangewezen en beschermd?

Het gehele gemeentelijk monument is beschermd, zowel de buitenkant als het interieur. Dat betekent niet dat alle onderdelen even monumentaal of waardevol zijn. Welke onderdelen van groot

belang zijn, wordt per situatie bekeken wanneer een omgevingsvergunning wordt aangevraagd.

5. Heeft de aanwijzing gevolgen voor het gebruik?

Nee. Het gebruik wordt geregeld in een omgevingsplan. Dit staat los van de monumentale status. Dus bijvoorbeeld woning blijft woning, kantoor blijft kantoor.

6. Mag ik nog iets veranderen aan mijn pand?

Ja. Verbouwen, aanbouwen en dergelijke bouwactiviteiten blijven mogelijk. Wel moet het plan beoordeeld worden door de gemeente. De Adviescommissie Omgevingskwaliteit Tiel beoordeelt of de wijzigingen op een verantwoorde manier en met respect voor de monumentale waarde plaatsvinden en er niet onnodig monumentale waarden verloren gaan.

Bij ingrijpende wijzigingen is het gangbaar om een bouwhistorisch onderzoek aan te leveren bij de vergunningaanvraag. In een bouwhistorisch onderzoek worden de verschillende bouwhistorische waarden vastgelegd. Het kan voorkomen, dat bepaalde onderdelen van bescherming zijn uitgezonderd.

Uiteraard moet ook voldaan worden aan diverse wetten en regels zoals de Omgevingswet, het omgevingsplan, het besluit bouwwerken leefomgeving of welstandsnota. Deze blijven nog steeds van kracht.

7. Mag ik werkzaamheden in eigen beheer uitvoeren?

Er wordt voor gemeentelijke monumenten niet voorgeschreven wie er werkzaamheden mag uitvoeren aan het object. Bij ingrijpende

werkzaamheden wordt wel geadviseerd een deskundige architect in te schakelen.

8. Moet ik mijn eigendom onderhouden?

Nee er is geen verplichting tot extra onderhoud. U moet wel uw pand in goede staat houden. Die verplichting vanuit de Woningwet geldt voor elke eigenaar van een bouwwerk. De erfgoedverordening Tiel 2026 vraagt wel om de instandhouding van de monumentale waardes, deze mogen dus niet in gevaar komen. Met regulier onderhoud is dat in principe zelden het geval. Het is dan ook raadzaam goed onderhoud te plegen. Daarmee worden duurdere restauraties en onderhoudskosten voorkomen.

9. Ben ik verplicht nu ineens van alles aan te passen?

Nee, u bepaalt zelf wanneer u onderhoud pleegt of verbouwt. De gemeente komt u niet vertellen wat er wellicht allemaal kan worden verbeterd of veranderd aan het object. Dat is en blijft volstrekt uw eigen zaak.. U houdt dus het initiatief in eigen handen.

10. Ben ik verplicht mijn eigendom naar oorspronkelijke staat terug te brengen?

Het is niet nodig om een object in de oorspronkelijke staat terug te brengen. Als het pand bijvoorbeeld nu al kunststof kozijnen heeft, dan zal de gemeente u niet verplichten om deze nu te vervangen door houten kozijnen. Bij monumentenzorg ligt de aandacht op het bewaren de bestaande waardevolle historische elementen.

11. Krijg ik als het pand gemeentelijk monument is allerlei mensen over de vloer?

Nee. Voor het betreden van elk gebouw of erf gelden de normale regels van fatsoen en respect voor de privacy. Daaraan verandert

de status van een gemeentelijk monument niets. De lijst van gemeentelijke monumenten staat wel op de website van de gemeente.

12. Is mijn eigendom na aanwijzing minder waard?

Dat is niet aangetoond. Soms kan de waarde juist stijgen. Het blijft lastig in te schatten, omdat de waarde van het pand afhankelijk is van veel factoren en wordt beïnvloed door de woningmarkt. In hoeverre de monumentenstatus hieraan bijdraagt is niet bekend.

13. Ga ik na mijn aanwijzing meer of minder onroerend zaak (WOZ) belasting betalen?

Nee. Als een object is aangewezen als gemeentelijk monument heeft dit geen directe invloed op de te betalen WOZ. Bij de waardebepaling vanuit de WOZ (wet Waardering Onroerende Zaakbelasting) wordt uitgegaan van de waarde in het economisch verkeer.

14. Kan ik hulp krijgen met bouwtechnische en onderhoudsproblemen

U kunt voor een relatief geringe vergoeding een abonnement nemen bij de Monumentenwacht Gelderland. De monumentenwacht ondersteunt eigenaren bij het onderhoud van monumenten door middel van preventieve inspecties en onafhankelijk advies. Uiteraard kunt u met verbouw-/restauratieplannen terecht bij de gemeente voor advies bij de adviseur monumenten via monumenten@tiel.nl. In een vooroverleg kunt u ook de plannen met de Adviescommissie Omgevingskwaliteit Tiel voorbespreken. De commissie is graag bereid hierin met u mee te denken en de nodige adviezen te geven.

15. Wanneer heb ik bij werkzaamheden aan of bij een monument een omgevingsvergunning nodig?

U heeft een omgevingsvergunning nodig in de volgende gevallen:

- als u het monument wilt wijzigen aan de buitenkant;
- als u het casco of het waardevol interieur van het monument wilt wijzigen;
- als u het monument wilt uitbreiden (bijv. een serre of uitbouw);
- als u het monument of een gedeelte daarvan wilt slopen.

16. Mag ik vergunningsvrij een berging bouwen tegen of bij het monument?

U heeft altijd een omgevingsvergunning nodig als u een berging tegen een monument wilt bouwen of als u een vrijstaande berging wilt bouwen op het perceel behorende bij het monument.

17. Hoe vraag ik een vergunning of vooroverleg aan?

U kunt een omgevingsvergunning of een informele vooraanvraag (conceptverzoek) aanvragen via de volgende route:

Via onderstaande site kunt u een aanvraag voor omgevingsvergunning of verzoek tot vooroverleg indienen:

<https://omgevingswet.overheid.nl/aanvragen>

Home - Omgevingsloket (overheid.nl)

Kiezen voor de optie aanvragen → kiezen voor bouwactiviteit → bouwactiviteit (omgevingsplan) → aantal stappen doorlopen, vragen beantwoorden en tekeningen (bouwplannen) toevoegen → als laatste stap (stap 7) kies voor conceptverzoek als u een vooroverleg wenst.

Het verzoek komt dan digitaal bij ons binnen en wij zullen u dan zo snel mogelijk uitnodigen bij de monumentencommissie om de plannen te bespreken.

TIP: VOOROVERLEG

We adviseren altijd om in eerste instantie met uw plannen met een vooroverleg te komen. De commissie denkt graag met u mee en hiermee voorkomt u dat uw aanvraag direct afgewezen wordt. Bij het vooroverleg hoeft u nog geen definitieve plannen te tonen maar kan u nog meer in de schetsende fase zitten.

TOT SLOT

Wij hopen dat deze folder u voldoende duidelijkheid verschaft. Mocht u toch vragen hebben, kunt u uiteraard contact opnemen.

ALGEMENE ADRESGEGEVENS:

Gemeente Tiel
Achterweg 2
4001 MV Tiel

Postbus 6325
4000 HH Tiel

T: 0344-637111
E: gemeente@tiel.nl
E: monumenten@tiel.nl
W: www.tiel.nl

Datum: juli 2026

De inhoud van deze informatiebrochure is zorgvuldig tot stand gekomen. Aan de inhoud hiervan kunnen echter geen rechten worden verleend.